

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina v dostavljanjem na dom ali po pošti K 1-50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18—, polletna K 9—, četrtletna K 4-50. — Za ino-zemstvo K 30—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6. II. nadst. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer. ::

ZARJA

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratov: enostopna petstotnica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste

Posamezna številka 6 vinarjev.

Štev. 126.

V Ljubljani, v petek dne 3. novembra 1911.

Leto I.

O separatizmu.

(Iz poročila dr. Adlerja na nemškem strankarskem zboru v Inomestu).

Ne zatajujem, da se lotvam referata z neko plašnostjo. V nekem pozdravnem članku je bilo izrečeno, da je žalostno, da se moramo v tako burnem političnem času baviti z vprašanji kakor separatizem. Res je težavno sredi boja odločevati v notranjih vprašanjih. Ali novo nam ni, da igrajo tudi narodne razlike svojo vlogo in da so ta vprašanja tudi za delavce važna. Seveda, če se oziramo na začetek stranke se ne opazita ta različnost tako močno; ali le zato ne, ker razvoj stranke še ni bil tako velik. Danes stojimo pred težko krizo. Enotnost skupne stranke trpi vsled razvoja separatizma v češkoslovanski stranki. Ali ta prikazen ni osamljena. Nekateri mislijo, da je napaka storjena na wimborskem zboru, kjer se je sklenila ustanovitev narodnih strank. Kdor tako misli, je slab marksist, ker misli, da prihaja zgodovinski razvoj od idej posameznikov. V Avstriji imamo narode na historičnih tleh v historičnih bojih in premikanje narodov. To so dejstva, ki jih moramo vpoštevati. Enakost akcije združiti s samostojnostjo vsake stranke, to je problem, ki ga imamo 20 let in s katerim se bomo še ukvarjali. Mednarodna enotnost in narodna samostojnost sta bili naše načelo od začetka.

Govornik citira resolucijo vimborskega kongresa, s katero je bila organizacija po narodi utemeljena in razložena glede na potrebo in na cilje. Skupna stranka, o kateri nekateri mislijo, da je mrtva, nam je v najtežjih časih dala moč zoper sovražnem buržoazije in silo za proletarsko delo. Narodne težave so bile vedno, zlasti med Čehi in Nemci, ne da bi bili Čehi in Nemci posebno slabi, temveč vsled tega, ker je proletarijat obeh najbolj razvit in ker imata največ stikov. Nekdaj se je naglašala praktična potreba, zdaj se naglašajo principiela tendence, da se prilagodi tudi strokovna organizacija celoti češkega naroda. Kar se zdaj godi, je naravnost v nasprotju s praktičnimi potrebami proletariata.

Uredili smo skupno stranko in funkcionirala je dobro. Do resnih konfliktov ni prihajalo do zadnjega časa. Spreminjalo se je polagoma zlasti z naraščanjem češkoslovanske stranke. Gotovo tudi češki separatizem ni izum posameznega hudobnega človeka, temveč se lahko razlaga. Ali za to ne gre, če razumemo separatizem, temveč zato, če moramo njegove prikazni še uvrstiti v socialno demokratično politiko.

Naše razmere do poljske, italijanske, jugoslovanske in rusijske stranke so bile in so vzorne. Ne pravimo, da smo bili v vsaki posameznosti vedno enakega mnenja, ali našega

načelnega razmerja ni moglo to nikoli motiti. Za to pa gre: Ali smo nemška sekcija v socialni demokraciji, ali smo socialistična skupina med nemškimi strankami. Tako je vprašanje zdaj za Čebe. Danes stojimo pred dejstvom, ki se tiče ne le Čehov temveč vse internacionale v Avstriji.

Če se ponavlja vprašanje, kako se je mogla politična avtonomija vjemati s centralistično strokovno organizacijo, je odgovor ta, da se vjema centralistična strokovna organizacija z internacionalno združeno socialno demokracijo.

Začetkom tega desetletja so se zahteve čeških sodrugov na strokovnem polju bolj precizirale, povečavale in so postale sčasoma neizpolnjive. Šlo je za to, da se opusti enotno vodstvo strokovnih bojov. Na zadnjem skupnem strank. zboru je češka delegacija izjavila, da opušča rešitev svojih strokovnih zahtev le zaradi boja za volilno pravico. Na prvem strokovnem zboru potem so se že naglašale iste zahteve. Ali separatizem nima virov le v strokovnih vprašanjih. Imamo brnski narodnostni program, ki izreka, kako si predstavljamo pametno urejeno Avstrijo. To je bil jako dober okvir za naše politično delovanje. Ali v tem okviru so možni razni nazori o posameznih konkretnih rečeh. To pomanjkanje smo čutili. Izrekli smo to v Liberecu, Čehi pa v Pragi. Prišlo je tudi do razprav, ali ne do rezultata. Že takrat ni bilo mogoče ravnati na vseh straneh brez obzira na nacionalistične struje.

Ali s tem ni tangirana enotnost stranke. Nasprotja so tudi v deželah, kjer ni narodnih razlik. Zaradi takih različnih nazorov ni treba da bi razpadla stranka. Če se v podrejenih vprašanjih glasuje različno, nima to nič opraviti z načeli. Tako je bilo, dokler ni bilo vsled separatizma tudi zaupanje omajano. Politično sega samostojnost lahko jako daleč. Razbijanje strokovne organizacije pomeni po življenjskih interesih proletariata. V strokovni organizaciji se ne izraža separatizem le v besedah, temveč onemogoča akcijo, ker prijema in razdva organizacije same. Tudi če politično ne bi mogli doseči skupnosti, bi bila za strokovno organizacijo železna potreba. Zato je strokovni separatizem postal casus belli. Naravni razvoj strokovne organizacije je ravno nasproten. Imeti enotno organizacijo, pa jo razbijati, to je reakcionarno.

Ko se je spor predložil internacionalnemu kongresu, je še vladalo mnenje, da imajo češkoslovanski zaupniki toliko čustva odgovornosti, da jim je beseda internacionalne še kaj vredna. Tam se je vodila kritika, ali ni se izrekla ne ena žaljiva beseda. V sklepu, ki je bil predložen od strokovne komisije, ni ime češkoslovanske stranke niti izrečeno. Bil je čisto principiellen sklep. Bolj objektivno in ab-

Kamele v službi Italijanov.

straktno se ne more govoriti. Mislili smo s tem podati češkoslovanskim sodrugom psihološko možnost, da se ne pokore ukazu avstrijskih strank, temveč da slušajo svet internacionale. Zmotili smo se. Najhuše kar se je zgodilo, je bilo to, kako je po kongresu češkoslovanska stranka ravnala z internacionalo in njenim sklepom Simptomien je bil poizkus, da bi se ugled internacionale in vsi njenih članov ponižal v pričo čeških delavcev. Nam gre vedno za to, da bi varovali ne le ugled svoje stranke, ampak tudi ugled tiste stranke in tistih sodrugov, s katerimi polemiziramo. Strogo smo se varovali zanašati med delavce nasprotja med nemškim proletariatom in proletariatom drugih narodov. Na drugi se je apeliralo na najprimitivnejše nacionalne instinkte. Posebno v Avstriji se moramo strogo ravnati vsake nacionalistične koncesije in vsake od nacionalizma izposojene agitacijske oblike.

O tem ni treba govoriti, da se ne more voditi noben boj v enem obratu z dvema ali tremi različnimi organizacijami. Nesreča ni, da imajo Čehi veliko nacionalne občutljivosti ampak to, da premalo razumejo o strokovnem boju. Kdor misli, da se enotnost lahko skuje od slučajja do slučajja, nima prave predstave o modernem razvoju industrije. Kratko po kopenhaskem kongresu je vodstvo češkoslovanske stranke v neki resoluciji to zadevo imenovalo nesametno. Potem je prišel napad na centralno bolniških blagajn, potem se je siloma raztrgala rudarska zveza. Najdalje separatizem čakal z Dunajem, ker je bil tukaj pričakovati najmočnejši odpor od čeških socialistnih demokratov samih. Največja uvarnost je na Du-

naju zanašati med nemške delavce misel: To je Čeh, ki noče biti s teboj v eni organizaciji! Ne prihaja mi na misel žugati z represalijami, kajti dosti imam skrbi obvarovati delavce misli na represalije, zastrupljanja z nacionalizmom. Očitno bi se nam lahko, da smo bili preveč popustljivi, da se nismo prej ostreje uprli separatizmu. Moje mnenje je še danes, da ni dobro, če zvedo nemški delavci preveč o vsakem ekscesu separatizma. Naša naloga ni bila vlivati olje v ogenj.

Mislili smo, da bo mogoče počakati na rešitev strokovnih sporov, ne da bi se bilo treba dotikati političnega polja. Storili smo, kar smo mogli, da bi se boj lokaliziral, dokler ni češkoslovanska stranka opustila nevtralnost in izjavila, da je separatizem strankarska dolžnost. Nato se je pričelo izključevanje čeških sodrugov, ki so bili strokovno centralistični. Sodrugi, ki so apelirali proti izključitvi, niso sploh dobili odgovora. To je treba vedeti, da se določa olajševalni razlogi za sodruge, ki so pozneje ustanovili novo češko socialno demokratično stranko. Še danes je moje mnenje, da bi bilo kljub temu mogoče, da bi se bili centralistični sodrugi v češkoslovanski stranki uveljavili. Priznavam pa, da je bil ta korak razumljiv in opravičljiv. Imeti moramo živ občutek za enotnost stranke; ali razumeti moramo tudi in pozdraviti dejstvo, da je med češkimi sodrugi velik del, ki noče opustiti internacionalnega stališča. Razumem, da se češkoslovanska stranka brani ustanovitve nove stranke. Ne vem, če je bilo pametno ustanoviti novo stranko ravno v volilni dobi. Gotovo je, da je dal ta nastop oficialni češkoslovanski

MAKSIM GORKIJ

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

Vse, kar delate vi, je zločinsko, ker meri na to, da za-uznji ljudi; naše delo pa osvoboduje svet od strahov in pošasti. ki jih je vstavila vaša laž, vaša zloba, vaša požuljivost in ki plašijo ljudstvo. Izvali ste človeka iz življenja in ga pokončali; socializem pa združuje od vas razdejani svet v veliko harmonsko celoto in ta — pride!

Pavel se je ustavil za hip in ponovil po-tiho, a krepkeje: — Pride!

Sodniki so šepetali med seboj, delali čudne obraze in niti za trenutek niso obrnili požuljivih oči od Pavla, a mati je čutila, da skrušijo njegovo gibko, krepko telo s svojimi pogledi, da ga zavidajo za njegovo zdravje, silo, svežost. Obtoženci so pozorno poslušali besede svojega tovariša, njih obrazi so pobledele, oči so radostno zasijale. Mati je požirala sinove besede, vtiskale se se ji v urejenih vrstah v spomin. Predsednik je nekolikokrat vstavil Pavla, mu razložil kaj, enkrat se je celo žalostno nasmehnil; Pavel ga je molče poslušal in nadaljeval ostro, a mirno. Prisilil je, da so ga vsi poslušali, podreajoč svoji volji — voljo sodnikov. Dolgo je trajalo, naposled pa je starec nekaj zakričal zamahnivši z roko proti Pavlu. V odgovor se je razlil nekoliko porogljivo Pavlov glas.

— Na koncu sem! O-ebno vas nisem hotel žaliti, narobe — nehoti prisoten pri tej komediji, ki jo imenujete vi sodno razpravo, sočustvujem z vami. Ljudje ste in vselej nam je žal videti ljudi, ki so, četudi sovražni našemu cilju, prisiljeni, da tako sramotno služijo nasilju, ki so do te mere izgubili zavest svojega človeškega dostojanstva...

Sedel je, ne da bi se ozrl na sodnike, mati je zadrževala sapo, nepremično strmela na sodnike in čakala.

Andrej, ves razžarjen, je krepko stisnil Pavlu roko. Samojlov, Mazin in vsi drugi so se živahno sklonili k njemu. Pavel se je nasmehnil v zadregi zastran pritrevjanja tovarišev; obrnil se je tja, kjer je sedela mati in ji pokimal z glavo, kakor da bi jo vprašal: — Ali je prav?

Z globokim, veselim vzdihom mu je odgovorila, vsa zalita od vročega vala ljub-zni. — To je bilo sodišče! — je zašepetal Sizov. — Kako jih je... a?

Molče je pokimala z glavo, zadovoljna s tem, da je sin govoril tako smelo, morda še zadovoljnejša s tem, da je končal. V glavi ji je nemirno razbijalo vprašanje: — No? Kaj pa sedaj?

XXVI.

Kar je govoril sin, ji ni bilo novo, poznala je te misli, ali prvičrat je tu, pred sodiščem, začutila čudno privlačno silo njegove vere. Čudila se je Pavlovu miru; čakala je, da se bodo sodniki prerekali z njim, da mu

bodo srdito odgovarjal naglašajoč svojo resnico. A sedaj je vstal Andrej, pogledal izpod čela na sodnike in izpregovoril:

— Gospodje zagovorniki...

— Pred vami je sodišče, in ne zagovorniš-tvo! — je srdito in glasno pripomnil sodnik z bolnim obrazom. Iz Andrejevega izjava je mati videla, da se norčuje iz sodnikov: njegovi brki so se tresli, v očeh je sijala zvižajna mačja priliznost, ki jo je dobro poznala. Krepko si je otrl glavo s svojo dolgo roko in vzdihnil.

— Kako? — je dejal in zmajal z glavo. — Mislim, da ni tako; vi uiste sodniki, tem-več zagovorniki...

— Prosim vas, da govorite k stvari! — je suho pripomnil predsednik.

— K stvari? Dobro! Tako daleč sem že, da vam verujem, da ste resnično sodniki, ne-odvisni, pošteni ljudje...

— Sodišče ne potrebuje vaše karakteristi-ke...

— Ne potrebuje je?... Hm... no, bom pa nadaljeval... ljudje, za katerih ni ne znan-cev ne prijateljev, prosti ljudje. Tu stojita pred vami dve stranki, in ena toži: Oropat me je in povzela! A druga odgovarja: Pravico imam ropati in povezovali, ker imam puško...

— Ali imate omeniti kaj k stvari? — je vprašal starec s povišanim glasom. Roka se mu je tresla in prijetno je bilo materi videti, da se srdi. Ali Andrejevo obnašanje ji ni bilo po godu — ni se prilagalo sinovim besedam — resnega in strogga spora je hotela.

Malorus je molče pogledal na starca, potem je zmajal z glavo in dejal resnobno:

— K stvari?... Čemu pa bi govoril z vami k stvari? Kar vam je bilo treba izve-deti, vam je povedal tovariš. Ostalo vam raz-lože, kedar bo čas, drugi...

Starec je počasi vstal in izjavil:

— Vzamem vam besedo! Grigorij Sa-mojlov.

Malorus je stisnil usta in se leno spustil na klop; poleg njega je vstal Samojlov:

— Džavni pravdnik je imenoval sodruge divjake, sovražnike kulture...

— Govorite le o tem, kar se tiče vaše zadeve...

— To se je — tiče... Ničesar ni, kar se ne bi tikalo poštnih ljudi... In prosim vas da me ne motite... Vprašam vas — kaj pa je vaša kultura?

— Tukaj nismo za disptacije z vami! K stvari! — je dejal starec in pokazal zobe.

Andrejevo obnašanje je izpremenilo sod-nike. Nj-gove besede, kakor da bi bile z njih nekaj, obrisale na sivih obrazih so se pokazale sive lise v očeh so gorele hladne, zelene iskre, Pavlove besede so jih razdražile, a s svojo silo so zadržavale razdraženost in zbušale izsiljeno spoštovanje; Malorus je strgal to zatajevanje in razgalil to, kar je bilo pod njim. Šepetali so med seboj s čudnimi obrazi in se začeli gibati neprimerno naglo.

(Dale.)

stranki povoda za najnevarnejše napade na nas. Mi smo odsvetovali, ali to ni oviralo, da so nas kazali kot začetnike, centraliste pa kot orožje v naših rokah. Mi se bojujemo za enotnost stranke proti tej državi, pa nas prikazujejo kot zastopnike te države. Gotovo hočemo, da bi narodi te države živeli, ali o tem, kako naj žive, je pač razlika med nami in državo. Meščansko časopisje izrablja spor sebi v prid, material za to pa mu daje separatizem sam.

Ko so na Češkem v treh nemških okrajih proti nemškim socialnodemokratskim kandidatom postavili češke soc. dem. kandidate, smo vprašali zaradi tega v Pragi, pa smo dobili odgovor, da se je to zgodilo brez strankinega vpliva, ali da je kriva nemška stranka, ker — ni preprečila čeških politično separatističnih kandidatur na Moravskem.

Volilne številke niso pokazale pravega razmerja med češkoslovansko in češko stranko. Centralisti so gotovo manjšina med Čehi. Ali volilni rezultati niso merilo. Če je bilo oddanih 350.000 glasov za češkoslovanske kandidate, je to veselo znamenje socialnodemokratskega napredka, ali ni dokaz, da se to sami strokovno separatistični ljudje.

V čudnem položaju smo, da moramo danes storiti važen sklep, ne da bi mogli to storiti sporazumno z onimi, ki so prizadeti. Kot nemški socialni demokratje potrebujemo živo nemško, pa tudi živo skupno stranko. To skupno stranko so pa že razglasi za mrtvo. Prepričan sem, da živi tudi v velikem delu češkega proletariata, četudi morda nekoliko dremlje. Če bo češkoslovanska stranka ovirala funkcioniranje skupne stranke, pride prejalistej v konflikt z lastnimi sodbami. Ali kaj moremo storiti mi, da pospešimo neizogibni proces? Malo moremo in to vedo separatisti. Zato se nam rogajo, ali s tem se rogajo sami sebi. Razdejati organizacijo ni težko. Ali zdi se mi vendar dvomljivo, če so res zadovoljni s svojimi avtonomnimi organizacijami. Če vprašajo za uspeh proletarata, tedaj ne morejo biti zadovoljni.

To je žalostno; ali mi potrebujemo skupno stranko. Kako pa naj pridemo do nje? Predlogov imamo mnogo. Ali naj — kakor se pravi — izvajamo konsekvence? Ali naj pretrgamo odnose s češkoslovansko stranko? Ali naj stopimo pred internacionalo? Nisem še opazil, da bi se prišlo do združitve z izključevanj-m. Ne sme se zamenjavati funkcija in interes stranke s funkcijo in interesom proletariata. Stranka je le instrument proletariata in razrednega boja. Naša naloga je, storiti vse mogoče za skupnost. Lahko obsojamo taktiko separatistov, ne moremo pa izključiti velikega dela češkega delavstva, ki sledi danes slabim posredovalcem. Separatizem je težka, ne pa neozdravljiva bolezen. Nemci nismo edini, ki razumemo potrebo internacionalizma. Čehi so najbližji po svojem gospodarskem razvoju, da občutijo to potrebo z vso močjo. Nobenega povoda nimamo, da bi pretrgali nit, ki nam daje vsaj upanje za bodočnost.

Toda v sedanjem položaju ne more ostati skupna stranka. Ustanovitev nove stranke je napravila novo težavo. Predlaga se skupen strankin zbor. To bi imelo zmisla, če bi bilo upanje, da se odstranijo nasprotja. Le da bi naglašali svoje stališče, ni treba skupnega zbora.

Predlagamo Vam drugi pot. Skupna stranka v Avstriji je tako živa, da ima po mojem prepričanju veliko bodočnost. Predlagamo, da se povabijo eksekutive vseh strank v trenutku, ko bo sporazum mogoč in da se z njimi obnovi skupna stranka. Delajmo praktično politiko v tem smislu, da ne sklenemo ničesar, kar ne moremo izvršiti. Mogoče nam je voditi boj proti separatizmu v strokovni organizaciji. To nam je bolj mogoče kakor prej, ko je bilo še pričakovati, da pospeši naša objektivnost rešitev spora. Naša naloga je skrbeti, da ostane internacionalna zavest nemških delavcev živa. Ravno v tem času moramo svojo organizacijo čim bolj spopolniti in storiti moramo, kar je mogoče, da se skupna stranka zopet postavi na noge. Tu bo treba največ potrpljenja; ali poleg hrabrosti je potrpežljivost najboljša čednost socialnih demokratov.

Zahteve železničarjev v parlamentu.

Vlada je predložila parlamentu začetkom oktobrskega zasedanja načrt za zboljšanje dohodkov železničarjev. Ta predloga pa daleko ni odgovarjala najnujnejšim zahtevam železničarskih kategorij Soc. demokratični klub je vložil po sođr. T o m s c h i k u v zbornici v soglasju z železničarsko soc. dem. organizacijo sestavljen predlog, ki obsega zahteve vseh železničarskih kategorij. Tudi poslanci drugih strank so stavili razne predloge. Vse te predloge je zbornica odkazala posebnemu odseku, ki se je že v več sejah z njimi bavil. Vlada je izjavila po svojih zastopnikih v odseku, da segajo zahteve železniških uslužbencev predač in da jim ne more ugoditi. Ker so pa stranke stavile v odseku prav različne predloge, je bila nevarnost, ne da ne prodre Tomschikov pred-

log, temveč, da nobeden izmed predlogov ne bo dobil večine in da ostane cela pomožna akcija brez vspeha. Izvedba Tomschikovega predloga, ki meri na zboljšanje položaja železničarjev, bi stala 68 milijonov kron. Da se pa doseže za železničarje vsaj to, kar je v danem položaju mogoče in najbolj nujno so sklenili vsi člani odseka umakniti svoje različne predloge in je nato odsek soglasno sklenil predlagati, da parlament sklene izvesti naslednje poglobljene železniškim uslužbencem:

A. Za uradnike:

1. Zvišanje stanarine: Stanarina ima znašati: za asistente 1000 K, za pristave 1300 K, za revidente 1500 K, za viš. revidente 1700 K, za inšpektorje 1900 K, za viš. inšpektorje 2000 K. Letna potrebsčina 3,800.000 K.

1. Ureditve nedostatkov: letna potrebsčina 800.000 K.

B. Za poduradnike in uslužbenice.

1. Zvišanje stanarine za 260/0. Letna potrebsčina 7.500.000 K.

2. a) Održava plačilne stopnje 1300 K in zvišanje končne plače na 3000 K za poduradnike.

b) Individualna imenovanja delovnih mojstrov in obratnih delavnic, strojnih, prožnih, stavbnih, signalnih, postajnih in skladišnih mojstrov in oficijantov po doseženi plačilni stopnji 1600 K za uradnike s pridržkom v poprejšnjih napredovalnih rokih. Letna potrebsčina točk a) in b) 500.000 kron.

c) Zvišanje krajevnorazrednih doklad za oficijantije in dnevne plače manipulantin po vladnem načrtu. Potrebsčina 66.171 K.

d) Določitev dvelitnega napredovalnega roka za vsa sluge do končne plače in zvišanje končne plače uslužbencem na 2000 K. Potrebsčina 1.050.000 K.

3. Ublažitev nedostatkov po regulaciji prizadetim poduradnikom in uslužbencem Letna potrebsčina 4 milijone kron.

4. Nočna službena doklada za čuvaje in njih nadomeščajoče delavce (1 K za nočno službo). Potrebsčina 3,100.000 K.

5. Doklada za premikače 24 kron na mesec Letna potrebsčina 3,100.000 K.

C. Za delavce:

1. Zvišanje plače za 20 odstotkov od 4 kron in 15 odstotkov nad 4 K. Letna potrebsčina 10 milijonov K.

2. Mezdana avtomatika. Potrebsčina na 3 milijone K.

3. Delavski red. Letna potrebsčina 1 milijon 600.000 K.

4. Zboljšanje stabilizacije delavcev bo stalo 2 milijona kron.

Izvršitev vseh teh poglobljkov bo veljalo 38.010.171 K. Izvedba predloga sođr. T o m s c h i k a bi pa veljala državo 69 milijonov kron, ker pa niso zastopniki drugih strank kazali volje glasovati za Tomschikov predlog, je sođrug T o m s c h i k sicer svoj predlog zapustil in se pridružil gorenjemu predlogu, ki je bil nato kakor omenjeno v odseku soglasno sprejet in bo sedaj predložen parlamentu. O razpravi bomo poročali.

Zbor nemške socialne demokracije.

In o m o s t, 1. novembra.

Kakor je bilo pričakovati, izpolnjuje vso današnjo sejo debata o večeršnjem Adlerjevem poročilu in o resoluciji, ki jo je predložil. Število govornikov je tako veliko, da se bo razprava najbrže še jutri nadaljevala. Težavni in kočljivi problem provzrokuje, kakor je samo obsebi umevno, da se izražajo najraznovrstnejša in v marsičem drugo drugemu nasprotujoča mnenja; kljub temu se vodi debata, ki se zelo zanimivo razvija, ves čas v najdostojnejših oblikah in stoji vsled notranje resnobe in stvarnosti na izredno visoki stopnji. Najznačilnejši moment je ta, da se ponavlja skoraj v vseh govorih temeljna misel: Boj proti strokovnemu separatizmu se mora nadaljevati z vso odločnostjo, ker izpodjeda separatizem bojno moč delavstva in zavaja svoje pristase čimdaljebolj na strankarska pota; v politični stranki morajo ostati odprta vsa pota, po katerih je upati, da se pride do tistega zblizanja, ki je neizogibno nele v interesu nemškega proletariata, temveč delavstva vseh narodov v Avstriji. Novo ustanovljena češka socialna demokratska stranka se mora priznati, ker bi bilo absurdno odreči priznanje stranki, ki najodločnejše varuje načela internacionalnega socializma; s staro češkoslovansko stranko je treba ohraniti toliko stikov, kolikor je mogoče, ker je kljub zmotam posameznikov stranka razredno zavednega češkega proletariata in ker je treba skušati, da se odpravijo zmote, ne pa, da se pahnejo množice na pot, po kateri je povratek za dolgo dobo nemogoč.

Namen tega poročila in kritika. O zboru in njegovih pojavih se bo v „Zarji“ še govorilo, ker je ta točka za vso socialno demo-

kracijo v Avstriji skoro enako važna, v posameznostih še važnejša kakor za nemške sođruga. O problemu, s katerim se danes bavi nemški zbor, bodo morale govoriti vse socialno demokratske stranke v Avstriji, tudi jugoslovanska in mogoče je, da dobi ravno naša prilika za predlogo praktičnega pomena v skupnem interesu.

Naravno je, da se je v današnji debati izreklo to in ono, s čimer ne soglašamo. To so taki momenti, s katerimi tudi večina nemškega zbora ne soglašala, kakor se more opaziti pred glasovanjem, pri katerem bo po sedaj vidnem razpoloženju skoro gotovo sprejeta Adlerjeva resolucija z nekaterimi izpremembami, ki pa bržčas ne bodo načelnega pomena. Resolucija izreka n. pr. nekoliko indirektno graje centralistični češki stranki; to bo zbor najbrže odstranil iz nje.

Izmed govornikov, ki so se danes oglašili, so zbudili največ pozornosti brnski sođr. Niessner, profesor Ludo Hartmann, Domes, Heuber, dr. Bauer, Leuthner, Austerlitz in Seliger.

Kdor je pričakoval vehementno udrihanje po separatistih, je doživel razočaranje. Kljub temu, da so se pogubne posledice separatizma naglašale, je bil ton skoraj vseh govorov zelo koncilianten in skoraj vsi govorniki so se trudili, da bi po tej ali oni poti prodrli do pravega vira, do temeljnih vzrokov vseh onih pojavov, ki stvarjajo separatizem in ki so z njim v zvezi. V tem oziru je bil posebno zanimiv govor sođruga Hueberja, ki je v separatističnih krogih razkričan kot nekakšen ortodoksen zagrzeneec in pokončevalec krivovercev. Sođrug Hueber se je intenzivno trudil, da bi našel tudi psihološke razloge separatizma in je izrazil mnenje, da je neizogibno potrebno izpolniti tisti okvir, ki ga daje brnski narodnostni program. Bauer je podpiral resolucijo z jako markantnimi argumenti in s strogo logiko. Jako duhovito je bil Leuthnerjev govor, ali po svojih predpostavkah zgrešen. Austerlitz mu je zoperstavil enako duhovito, ali na mnogo konkretnješi podlagi zgrajeno polemiko. Proti njegovi argumentaciji se je postavil tudi Winarsky.

* * *

Kakor smo že javili, sta večeraj pozdravila zbor sođrug Juraj Demetrović v imenu hrvaške in Ignac Daszynski v imenu poljske stranke.

Sođrug Demetrović

je dejal:

Prinašam Vam pozdrave naše stranke s Hrvaškega in iz Slavonije. Hrvaškobrnski socialni demokrati Vas smatrajo za svoje učitelje v socialno demokratskem delu. Čutimo se celo kot del delavskega gibanja v Avstriji. Vendar moramo misliti z nekim nemirom na razmere v avstrijski socialni demokraciji zaradi krize, ki jo imenujemo krizo internacionalizma. Ali to je gotovo napačno, kajti kriza mednarodnosti je nemogoča. Internacionalizem je kardinalno načelo, je opora delavskega gibanja vsega sveta. Zdi se mi, da je sedanja kriza prava avstrijska kriza, kriza Avstrije. Problem avstrijske države je prišel v momentu demokratiziranja v novo fazo, in to, kar se zdaj godi, je prehodna bolezen, akutna bolezen nezmisljenega dualizma.

Tendence vladanja na Avstro Ogrskem je odločno fevdalno centralistična. Narodi pa hočejo biti svobodni in se svobodno razvijati. Z demokratiziranjem se je povečal tudi nagon po svobodi in napredku. A namesto tesnejše združitve, da bi se vršil boj proti reakcionarnim silam z vsemi močmi, se začasno javlja ločitev.

To sem moral reči, da moram skicirati učinek in pomen sedanje krize v avstrijski socialni demokraciji za nas Jugoslovane.

Avstro Ogrska je zapadla manji imperalizma, srbsko hrvaški narod pa plačuje račun. Mi stojimo pod infamnim kolonialnim gospodstvom, pa nimamo možnosti, da bi sami dobojevali boj do zmage. Posledice imperialistične zatirane politike se javljajo v poizkušanih atentatih v Sarajevu proti Varesaninu, na Dunaju od Njeguša iz Dalmacije.

To je narodni boj, ki smo ga hoteli voditi kot del proletarskega razrednega boja. Ali narodni boj absbira danes vse sile. V tem važnem trenutku je treba zediniti vse proletarske sile. Kajti gorje, če postanejo gospodujoče klike še močnejše! Kolonialna politika jih povede še dalje na Balkanu, to pa pomeni uničevalen boj za srbsko hrvaški narod, ki je že danes ogrožen v svojem obstanku; obenem pa nastane tedaj nevarnost za vse avstro-ogrske narode in celo mednarodna vojna nevarnost.

Ne razdruževanje, temveč čim tesnejša združitve vseh avstroogrskih socialnih demokratov — to je življenska potreba za nas Jugoslovane, da tudi za vso socialno demokracijo te države, celo najvažnejše vprašanje za svobodo in napredek vseh narodov avstroogrskih.

Mi na jugu čutimo na lastnem telesu ojačanje reakcije in vso reakcionarno silo dualistične monarhije. Pregarjanje in absolutistične monarhije. Pregarjanje in absolutistično zatiranje je pri nas itak že vsakdanja reč. Ali od

dne do dne postaja hujše. Približujemo se izredno kritični dobi in zdi se mi, da je tako na Avstro Ogrskem sploh. To je druga stran avstroogrskega imperalizma. V taki dobi bi bil zločin razbijati sile proletariata, ki je edini branitelj narodne in socialne svobode. Hrvaška socialna demokracija želi, da bi se čimprej zbrali avstroogrski socialisti, internacionalno združeni in močni v enoti. (Živahno odobravanje.)

NOVICE.

* **Umor pri Hodoninu.** O morilecu Tomanu poročajo zanimive posameznosti. Toman je bil naročnik mnogo detektivnih romanov in jih je pridno prebiral. Pred kratkim je Tomanu požar napravil mnogo škode. Sumili so, da je Toman sam zanetil požar, ker je bil visoko zavarovan. Naperili so proti njemu kazensko preiskavo, ki pa so jo ustavili, ker mu niso mogli do živga. Nato je zavarovalnica izplačala Tomanu 55.000 kron zavarovalnine. Ljudstvo pa je še vedno mnenja, da je Toman sam zažgal. Pri preiskovalnem sodniku v Brnu se je zglasil Tomanov šofer Švabenski in izpovedal, da ima Toman njegov krstni list. Poizvedovanja se pridno nadaljujejo. Sumijo, da Toman ni izvršil umora sam, ampak je imel pomočnike.

* **Morilec Toman — aretiran.** V sredo je vstopil v Rosicah neki tujec v vlak, ki se je vedel skrajno nervozno in nemirno, tako da so postali vsi potniki v vlaku na njega pozorni. Opazovali so ga do Brna, kjer je skočil še med vožnjo z vlaka in hotel pobegniti skozi stranska vrata. Vrata pa so bila zaklenjena in tujec se je moral vrniti na peron, kjer mu je stopil nasproti redar. V tem trenutku je tujec skočil čez ograjo, ki deli na brnskem kolodvoru tir od tira in zbežal do tretjega tira, redar za njim z revolverjem v roki. Šele na tretjem tiru se je posrečilo redarju tujca prijeti. Pri njem so našli brovning, 50 patron in dva bodalom podobna noža ter samo 25 vin. Pripeljali so ga zvezanega na stražnico, kjer je izpovedal, da je Ladislav Toman in da je hotel v Uhersko Hradišče, da se tam javi sodišču in dokaže svoj alibi. Umor pri Hodoninu je bil izvršen 22. m. m. in Toman je izpovedal, da se je 21. m. m. peljal v Lvov, kjer je ostal pet dni. Dokazali pa so mu, da se je šele 23. dopoldne odpeljal v Lvov. Aretirali so tudi več njegovih sorodnikov. Sedaj je zaprtih 11 oseb. Sodišče je dognalo, da se je Toman držal v noči od 22. na 23. m. m., v kateri noči je bil umor izvršen v bližini Hodonina.

* **Ljudsko štetje v Srbiji.** Statistični urad v Beogradu objavlja podatke ljudskega štetja v Srbiji, ki je bilo 31. decembra lanskega leta. Srbija šteje 2,922,058 oseb, za 197,199 več kakor v letu 1905. Konj so našli 152,617 (21.746 manj kakor v letu 1905), goved 965,208 (— 4585), prešičev 863,544 (— 44,564), ovac 3,808,815 (+ 648,649), koz 927,427 (+ 107,264) in 6,721,950 (+ 1,698,988) glav perutnine.

* **Roparji v davčnem uradu.** V zahodno-gališkem mestecu Tryszka sta se vrata sodnik in načelnik davčnega urada ponoči domov. Tu opazita v davčnem uradu luč. Naglo gresta bliže, nenadno pa poskače z oken več roparjev, ki so oddali strele iz revolverjev in zbežali v noč. Strelci niso nikogar zadeli. V davčnem uradu so bili roparji blagajno že prevrnili in jo poskusili navrtati, česar pa niso mogli dokončati. V blagajni je bilo 30.000 K.

* **Velika železniška nezgoda v Ameriki.** V Rockroverju v državi Wyoming je z vso silo zadel ekspresni vlak ob prazni tovorni vlak. Ker je oster ovinek zastiral pogled, je strojevodja ekspresnega vlaka skušal ustaviti vlak šele tedaj, ko se je nezgoda že zgodila. Mrtvih je 20 oseb, 30 težko ranjenih, mnogo voz je popolnoma razbitih.

* **Zastrupljeni vojaki.** V Marseillu je obolelo 84 vojakov pehotnega polka na znakah zastrupljenja, ker so jim dali jesti pokvarjene konzerve. V bolnico so prenesli 13 vojakov, ki so zelo resno bolni. Kljub zdravniški oskrbi se njih stanje ni prav nič zboljšalo.

* **Krvav boj v jetnišnici.** V borisovski jetnišnici je hotelo uiti več jetnikov. Umrili so ječarja, ukradli ključ in revolverje ter oprostili še 105 kaznjencev. Jetniška straža jih je obkolila, nakar so pričeli kaznjenci streljati. Nato je streljala tudi straža, ustrelila dva jetnika, pet pa ranila. Mrtev je tudi policijski častnik.

* **Število brezžičnih brzojavk na Angleškem.** Brezžični brzojavljenj se na Angleškem vedno bolj razširja. Do 1. oktobra 1911 se je oddalo od angleške obali na ladje 5640 brezžičnih brzojavk, z ladij na suho zemljo pa 34.161 brzojavk, skoro 9000 več kakor v prejšnjem letu. Vsega skup se je dalo dovoljenje za brezžično brzojavljenje 107 postajam. Taka postaja se je ustanovila tudi na Spitzberghu.

* **Dvanajst otrok se zgorelo.** V Strzelacu na ruskem Poljskem se je dogodila strahovita nesreča. Na sezgodaj je pričelo v vasi goreti, ko so bili vsi odrasli ljudje v gošdu, kjer so nabirali dračje. V vasi so bili samo

otroci in starčki. Zgorelo je dvanajst otrok, ki se niso mogli rešiti iz gorečih hiš.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Klerikalnega boja zoper ljubljansko občinsko avtonomijo zadnji akt.** „Sl. Narod“ poroča, da se bo upravno sodišče na Dunaju pečalo s klerikalnim rekurzom zoper ljubljansko občinsko volitve v tajni seji dne 13. t. m., in zadnja razprava pa bo najbrž 29. t. m. Če bo klerikalni rekurz zavrnjen, se postavi vladni komisar še tekom decembra z magistrata.

— **Nezmerna sirovost vojaškega zdravnika.** K žalostnemu poboju v Spodnji Šiški, ko je vojak sredi ceste zabodel svojega tovariša, nam očitvidi poročajo še o nezmeri sirovosti, ki jo je zagrešil polkovni zdravnik dr. Slavik. Ob trupu nesrečne žrtve se je z brutalnim cinizmom vprilo ljudi izrazil, „da ni škoda take s...“ Mi g. dr. Slavika ne poznamo in ne vemo, če so zamrla in otrpnila v njem vsa človeška čustva, če je izgubil ves respekt pred smrtjo. Ampak nič neskromna ni zahteva, da vsakdo, ki sam sebe ne prišteva k domobranskega ministra Georgija sodrgi, ob smrtni tragediji, ki pretrese slednjemu živemu človeku srce in mozeg, ukroti svojo razbrzdano psihičnost in ne žali še neohlajene žrtve in od tragike prevzetih ljudi.

— **Moščanska podružnica Spl. del zveze „Vzajemnost“** vabi člane k sestanku, ki bo v petek zvečer ob 8. pri Podobniku. Pridite vsi na sestanek.

— **Občni zbor „Akademije“** je danes v petek, 3. t. m. ob 8. zvečer v gostilni „Pri novem svetu“ („Prešernova soba“).

— **Z Glinec.** V „Slovenec“ od minule sobote neki dopisun poroča o neki godbi, ki da je taka in taka. Godbeniki, ki nas hoče s tem ogrditi, proglašamo dopisuna za lažnjivca in obkrovalca. Neresnica je, kar „Slovenec“ o godbi piše. Vodju viških klerikalcev, g. patru Čampi pa priporočamo, naj pomete drugje, kjer je več smeti nego pri nas. O pepelnicih razgrajatih bo lahko temeljito pisal. Mislimo tudi, da pater Čampa še ni pozabil, ko je imel s pepelnicih razgrajati opazab pri sodnji. Sicer pa naj „Slovenec“ dopisun pogleda v svoj „Katoliški dom“, kjer bo našel polno prilike izveščati svoje pisateljsko pero, če bo hotel pisati o tuljenju in razgrajanju do pozne noči. — Več še pride, če bo potreba. Svetu jemo pa gg. iz farovža, naj raje bodejo tiho, ker z maslom na glavi ni varno hoditi na solnce. — Prizadeti.

— **Železniški nezgodi.** Pri Domžalah je zadel osební vlak pri železniški zavori ob voz s pšenico, ki se mu ni mogel pravočasno umakniti. Vlekel ga je več metrov za sabo. Konji se niso poškodovali, pač pa znaša škoda na blagu več tisoč kron. — V Postojni se je na spodnjem delu telesa poškodoval zavirač Alojz Anžur iz Sela pri Ljubljani pri prekledanju 20 kilogramov težkega zaboja.

— **Vlom.** V sredo popoldne je na Sv. Petra cesti med odsotnostjo hišnih prebivalcev vplnil tat v neko stanovanje in ukradel za 130 K obleke. Po storilec kakor tudi po ukradeni obleki je policija takoj uvedla poizvedbe, katere pa še dosedaj niso imele zaželenega uspeha.

— **„Zarja“ na Jesenicah.** Lepo se širi delavski dnevnik „Zarja“ v jeseniški občini. Vsak ga hvali, in vsak teden se dobe novi naročniki. Tako tudi mora biti. Vendar se nam zdi, da bi se lahko dosedanje število naročnikov še pomnožilo tako, da bi ne bilo na Jesenicah, na Savi in na Javorniku delavskega stanovanja, kjer ne bi bila „Zarja“ stalno na mizi. Sodrugi! Agitirajmo, pridobivajmo novih naročnikov za našo „Zarjo“.

— **Žensko truplo našel.** Ludvik Sluga, mizar na Dovjem, je šel dne 20. oktobra t. l. med 7. in 8. zjutraj po državni cesti v Hrušico. V Belopolju poleg Hrušice je zapazil v grapi truplo ženske, ki je bilo brez obleke; to je takoj naznanil bližnjemu čuvaju železniške proge, kjer se nahaja tudi telefon. Identiteta ponesrečene se je takoj dognala, kajti spoznali so v mrtvi osebi slaboumno Ano Lukman, rojeno v Vučji vasi pri Trbižu in pristojno v Ljubljano. Zapustila je dotični dan zjutraj neopazeno v sami srajci svoje stanovanje in je bežala proti Dovjem, kjer se je vsled slabosti zgrudila in umrla.

Štajersko.

— **Hrastnik.** Filiala konzumnega društva rudarjev pri postaji za Dornovskovo gostilno že čilo deluje. Okrog 100 odjemalcev po poseči, in oba uslužbenca imata že dovolj dela, da postrežeta vsem kupovalcem. „Konzumno društvo“ rudarjev je z otvoritvijo te prodajalne prav zelo ustreglo vsem konzumentom. — Le tako naprej; v sedanjih draginjah skupaj konzumentje! Na delo!

— **Iz Trbovelj.** Podati hočemo našim čitateljem malo sliko, iz katere bodo razvideli krščansko ljubezen naših klerikalcev. V Trbovljah pripravljata neka stara ženica, občinska uboga, po naročilu strank grabove na poko-

paljšču in si na ta način prisluži nekaj borih vinarjev, s katerimi se revica preživlja. Do tukaj bi bilo vse v redu. V Trbovljah pa imamo, kakor se samoposebi razume, tudi organista, ki je obenem grobokop, Lužar se piše. Pravijo, da je njegovo orgljanje precej grobarsko, no pa nič ne de, kdor noče, da bi ga trgal po ušesih, temu ni treba, da ga hodi poslušat. Dasi si je naš ljubi Lužar sezidal najlepšo vilo v Trbovljah, vendar pa ubogi ženi ne privoščiti teh par krajcarjev Dne 28. oktobra t. l. je poskibel Lužar za to, da se je nudi gledalcem prizor za bogove: med kopanjem nekega groba „ga“ je iz precejšnje steklenice po kratkih presledkih precej „ruknil“, tako da je bil prav po domače „okajen“. Naenkrat zagleda občinsko ubogo, ko popravlja neki grob, v svoji „sveti jezi“ pokonci in po njej. Iztrgal ji je motiko iz rok in jo je hotel zapoditi s pokopališča, kričal je nad njo: „Beži baba, tu ne boš nič grobov popravljal! Beži!“ Med tem se je prikazala kakor angel varuh Lužarjeva „boljša polovica“ na pokopališču. Zavzela se je seveda z vso silo za svojega možička s tem, da mu je pričela prav krepko sekundirati. Med tem pa se Lužar zakadi z vso silo v svojo konkurentko, a bil je tako nadelan, da je kakor žoga odletel nažaj. pri tem podrl lesen križ z bogom vred, sam pa je telebnil kakor je bil dolg in širok, na tla. Med tem ko je ženica odhajala s pokopališča, jo je na tleh se valjajoči posestnik 30 do 40 tisoč kron vredne hiše, organist in grobar prav po klerikalno na posvečenem prostoru preklinjal.

— **Iz Zidanega mosta.** Za železničarje v Zidanem mostu je zelo pereča stanovanjska vprašanja. Južna železnica je z denarjem provizijskega sklada letos sezidala dveje hiš s 26 stanovanji, ki pa imajo vso to veliko napako, da so silno predraga, in nam ne pomagajo prav nič! Na več zborovanjih smo združeni delavci, poduradniki in uradniki, protestirali proti takemu načinu „zbojševanja“ naših razmer. Kaj bomo dosegli, bomo poročali v „Zarjo“. Skandal pa je, to povdarjamo, kako se postopa z nami v tej strašni draginji!

— **Iz vlaka je skočil.** Poročali smo, da je neki potnik pri Zidanem mostu pahnul v prepiru zaradi doplačila sprevodnika Josipa Leskovec iz vlaka. Vest ni bila točna in se je ves dogodek takole zgodil: Stavbni delavec Leskovec se je v pondeljek z brzovlakom vozil domov. Ko je zahteval sprevodnik od Leskovec, ki je bil zelo pijan, doplačilo, je skočil ta iz vlaka, da bi mu ne bilo treba doplačati. Na srečo se ni težko poškodoval in so ga s prihodnjim vlakom odpeljali v celjsko bolnico. Sprevodnika seveda ne zadene nikaka krivda.

— **Uradni dnevi štajerskih okrajnih glavarstev v novembru** bodo: 2. v Slov. Bistrici, pol. okraj Maribor, in v Rogatcu, pol. okraj Ptuj; 7. v St. Lovrencu, pol. okraj Maribor; 8. v Gornji Radgoni, pol. okraj Ljutomer, v Ormožu, pol. okraj Ptuj, v Murku, pol. okraj Radgona, v Kozju, politični okraj Brežice, v Marenbergu, politični okraj Slovenjgradec; 9. v St. Lenartu, pol. okraj Maribor, v Ljubnem, pol. okraj Mozirje; 14. v Šmarju, pol. okraj Celje; 15. v Sevnici, pol. okraj Brežice, v Šoštanju in Velenju, pol. okraj Slovenjgradec; 30. v Trbovljah, pol. okraj Celje.

— **Zaradi krle** je obsodilo mariborsko okrožno sodišče 31 letnega gostilničarja, peka in branjevca na Pragarskem Ed. Mayerja na teden dni zapora.

— **Štiriletni deček utonil.** Iz Slovenjgrada poročajo: Štiriletni sin zakonskih Verhovnik v St. Gertrudi je bil pasel s sestro Marijo in posestnikovo hčerjo Marijo Čahner krave. V mraku sta odgnali deklici krave domov, dečka pa pustili samega na pašniku. Ko je prišel zvečer dečkov oče domov, je vprašal po dečku. Ker ga ni bilo doma, ga je šel takoj iskat. Našel ga je mrtvega v potoku; deček je ležal na trebuhu. Najbrž je padel z brvi, ki nima držaja, v potok in utonil.

— **Umor v Ljutomeru.** Dne 23. okt. so našli v Ljutomeru na cesti blizu njegovega stanovanja bivšega šolskega sluga Matijo Bergerja mrtvega. Izvedenci so dognali, da je morilec Bergerja dvakrat zabodel z ostrim orožjem, tri poškodbe mu je prizadejal s topim predmetom, čepinjo pa mu je popolnoma razbil. Berger je stanoval pri zakonskih Zwick. Sprva so se stanovalci dobro razumeli, meseca septembra pa se je Berger sprl s Zwickovo in se je z njo celo tožaril. Dne 22. oktobra je Berger v pijanosti zmerjal Zwickovo in ji očital zakonolomstvo. Od tedaj pa do umora ni nobene sledi za Bergerjem. Dne 25. oktobra so izvršili pri Zwickovi in pri mizarjem mojstru Ivanu Semeniču v Kamui gori pri Ljutomeru hišno preiskavo, nakar so obadva prišli.

Goriško.

— **Iz Vrtojbe.** Dne 28. oktobra je umrl po kratki mučni bolezni sodrug Franc Gorkič, star 37 let; bil je prvi blaginjak tukajšnjega političnega odbora, po poklicu mizar, do svoje prerane smrti zvest sodrug. Zapuščal ubogo ženo s šestimi nedoraslimi otroci. Sodrugi so

zbrali namesto venca 18 K 60 vin. za zapuščeno rodbino. Budi mu zemljica lahka!

Trst.

— **Pevski odsek društva „Ljudski oder“** vabi vse sodruge, ki imajo veselje do petja, da pristopijo kot člani. Redne pevske vaje so vsak četrtek in soboto ob pol 9. zvečer. Člani, oziroma pevci se sprejemajo pri vsaki pevski vaji. Sodrugi! Podpirajte naš edini pevski zbor v Trstu s tem, da s svojim pristopom ojačate njegove glasovne moči. Čim močnejši bo naš pevski zbor, tem več bo mogel nuditi našim sodrugom.

Umetnost in književnost.

— **Umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča** se otvori v nedeljo 5. novembra ob 5. popoldne.

— **Slovensko akademsko društvo „Ilirija“ v Pragi** si je izvolilo na zadnjem običnem zboru sledeči odbor: Predsednik: iur. Vane Radej; podpredsednik: pharm. Hugo Možina; tajnik: pharm. Fedor Gradišnik; blaginjak podpornega fonda: iur. Fran Bračič; blaginjak: pharm. Josip Ančik; knjižničar: iur. Fran Jarc; gospodar: pharm. Dragotin Ostan; arhivar: med. Zvonko Janežič; revizorja: iur. Anton Kosi in iur. Juro Korent.

— **Pevski zbor slovenskih akademikov v Pragi** je kakor vsako leto, tako tudi letos zapel na praških pokopališčih dne 1. novembra tamkaj pokopanim Slovincem nagrobnice.

Gospodarski pregled.

— **Draginja narašča.** Ne samo euker, ampak tudi kava se draži! Kilogram sladkorja stane 1:08—1:12! Kava pa se prav tako neprestano draži. Od 7. oktobra do danes se je na tržaški borzi nekolikrat podražila, n. pr. 7. oktobra za 2 K, 10. za 5 K, 11. za 2 K, 12. za 5 K 50 vin. 14. za 8 K 50 vin. Vzporredno s surovo kavo draži se tudi žgana.

— **V znamenju draginje.** Dne 28. t. m. je imela praška industrijska družba glavni zbor. Zbor je odobril predloge upravnega sveta. Čistega dobička ima družba 12.845.812 kron; družba bo dala svojim delničarjem pet odstotno in vrhu tega še posebno 27 odstotno dividendo. Koliko potu so prelili in koliko izkoristila so pretrpeli delavci te družbe, preden so ustvarili družbi to ogromno bogastvo.

Draginja.

(Piše dr. H. Tuma.)

(Dolge.)

Ako smo konstatirali splošno stopnjevanje cene živil vsled nesorazmerja med industrialnimi in poljedelskimi delavci, moramo pa tudi konstatirati, da se razmere med poljedelci samimi silno premenile. Pred 100 leti je bil poljedelec tlačen in je živel pastirsko in patriarhalno življenje. Danes se je poljedelec vsled splošne šolske in vojaške dolžnosti emancipiral od duhovščine in gosposke in zahteva tudi zase višji obraz življenja, boljše človeško hrano, mestno obleko in odlastek pri delu in zabavo. Konzumcija je torej narasla med poljedelci samimi. V Avstriji imamo samostojnih posestnikov 2.132.000, ki nimajo 5 ha zemlje, to je malih kmetov, od katerih polovica komaj živi na lastnem, druga polovica mora pa hoditi tudi na duino. Produkcija živil le-teh ne priha v poštev, med konzumente spadajo. Srednjih kmetov od 5—20 ha je 613.000, velikih kmetov od 20—100 ha 89.000 in velikih posestnikov nad 100 ha 11.466. Imamo torej v Avstriji okroglo 100.000 posestnikov, ki producirajo živila v večji meri za trg, in to ob prebivalstvu 28.000.000. Francoska je štela leta 1882. 38,2 odst. malih posestnikov do 1 ha, ki so torej morali hoditi na duino, do 10 ha jih je bilo 46,2 odst., torej posestnikov, ki sami konzumirajo, kar pridelajo, 12,8 odst. je bilo srednjih kmetov do 100 ha in 2,2 odst. velikih posestnikov. Vseh malih posestnikov je bilo 2.635.000, ako štejemo družino za Francosko le na 4 glave, dobimo okoli 11 milijonov posestnikov konzumentov. Na Ogrskem ima od 619 milijonov juter plemstvo v posesti 217, židje 131 milijonov juter. Poleg tega pride še kot veliki posestnik država in veliko duhovstvo, tako da se šteje od okroglih 20 milijonov prebivalstva 60 odst., to je 12 milijonov kmečkih konzumentov. Bes je, da kmečki konzument na Ogrskem predstavlja človeka z najnižjimi životnimi potrebami in je konzum neverjetno minimalen. Zato mora tolikokrat alkohol tolažiti stremiljenje po premembi življenja!

V zapadni Evropi mali posestnik napreduje kvantitativno in kvalitativno, t. j. mala posestva se množe in dajejo razmeroma tudi več dohodka nego velika. Prof. Laur nam je dal interesanten pregled rentabilite posestev v Švici. Mali posestnik od 3 do 5 hektarov

ima dohodka od hektara obdelane zemlje 619 frankov na leto, mali srednji kmet od 5 do 10 hektarov 527 frankov, srednji kmet od 10 do 15 hektarov 432 frankov, večji srednji kmet od 15—30 hektarov 414 frank. veliki kmet od 30 do 70 hektarov 355 frankov. Kakor je pri delavcu višja meza dvignila življenjsko mero, tako je tudi zvišana rentabilneta malega posestnika dvignila njegove potrebe. Napreduje organizirano delavstvo na Nemškem, na Francoskem in pri nas v Avstriji je potegnulo tudi malega posestnika za seboj. Zaraditega je konsum povsod, kjer narašča industrialno delavstvo in se višajo njegove mezde ter kjer narašča rentabilneta malega posestva, zrastle naglo kvišku tako da produkcija živil ni mogla zadoščati. Še bolj je moralo postati občutno to nesorazmerje v državi, ki ni imela smisla za realno gospodarsko življenje. Kjer ni imela pogleda na gibanje prebivalstva in blaga, tam je morala draginja nastopiti naenkrat ter akutno na plan, posebno če je, kakor v Avstriji, v odločilnem trenutku ne le zamudila pomoč, ampak potem izgrešenih pogodb celo pospešila zlo.

Leto 1906 in 1907 smemo v Avstriji imenovati kritično leto. Takrat se je pripravljala pogodba z Ogrsko in sosednjimi državami. (Takrat sem se pečal z gospodarskimi odnosi v Avstriji. Postal je bilo aktualno vprašanje pogodbe med Avstrijo in Ogrsko. Spisal sem malo brošuro z zahtevkom po gospodarski združitvi Avstro-Ogrske. To brošuro sem razposlal vsem državnim poslancem in karakteristično je za naše slovenske državno-zborske poslance, ki so komentirali brošuro svojim kolegom tako, da jo je spisal razžaljen zanemarjen kandidat. Tako otroče se je mislilo med zastopniki ljudstva takrat, ko je šlo za ključ gospodarskega vprašanja!) (Dolge.)

Kupujte „Zarjo“ izvod samo 6 vinarjev.

ZADNJE VESTI.

Italijansko turška vojna.

Italijani obkoljeni.

Berolin, 3. novembra. Tripolis je kroginkrog obkoljen od turških in arabskih čet Italijani tabore pred Tripolisom v loku, ne da bi se gani in se omejujejo samo na odbijanje sovražnih napadov. Italijani nameravajo v svojo obrambo uničiti vse palme in oljke. Ako bi se to zgodilo, bi bilo blagostanje Tripolitanijske uničeno za mnogo desetletij.

Izkrcavanje Italijanov.

London, 3. novembra. Italijanske bojne ladje so bombardirale Tripolis. V teku zadnjih dveh dni se je izkrcalo šest italijanskih bataljonov in več rezervnih čet. Včeraj so prišli Turki z belo zastavo k Italijanom in zahtevali, naj se Italijani udajo.

Bombe iz zrakoplova.

Rim, 3. novembra. Na zrakoplovnem poletu od Tripolisa proti jugu so obmetavali Italijani turško taborišče z bombami, ki so povzročile strašen učinek med ljudmi in živalmi.

Italijani se maščujejo.

Turin, 3. nov. „Stampa“ prinaša dolga poročila o moritvi Arabcev. Dozdaj so Italijani baje postrelili čez 1000 Arabk.

Kolera.

Berolin, 3. nov. Kolera se razširja. Več sto vojakov je zbolelo. Kolera se pojavlja tudi med arabskim in turškim prebivalstvom.

Gospodarski blagoslov vojne.

Rim, 3. novembra. „Italia“ poroča, da je 30. oktobra naznanilo 8 delniških družb konkurz.

Proti tujcem v Egiptu.

London, 3. novembra. Iz Kaire poročajo: Poročila o turških zmagah v Tripolisu so povzročila v Egiptu nasilnosti proti Evropejcem, zlasti proti Italijanom in Grkom. Lord Kitchen je imel s kedivom posveto vanje, kjer se je sklenilo, da okupacijska armada za enkrat še ne poseže vmes. Na tisoče Egiptanov hodi v Aleksandriji po ulicah, da proslavijo mohamedansko zmago nad Italijani. Evropske trgovine bombardirajo s kamni, njih lastnike napadajo dejansko in jih zmerjajo. Italijani in Grki se morajo proti domačinom braniti s silo. Vse poročila soglašajo v tem, da se pojavlja v Aleksandriji in Kairi zelo nevarno tujcem sovražno gibanje.

Turški častniki.

Atene, 3. nov. V Prevezi so udri turški častniki v upravno poslopje in so z orožjem izsilili izročitev blaginje, da so si izplačali zaostalo plačo.

Mirovne vesti.

Berolin, 3. nov. Carigrski dopisnik „Berliner Tageblatt“ poroča: Med evropskimi kabineti se obravnava o temeljih

za premirje med Turčijo in Italijo. Turčija je baje pripravljena za sklenitev premirja in za pričetek mirovnih pogajanj, ako se Italija odreče vsem političnim težnjam v Tripolitani. Za to pa bi Turčija dovolila Italiji velike ekonomske in trgovske ugodnosti.

Porta izganja Italijane.

Carigrad, 2. nov. Porta nadalje izganja Italijane višjih krogov. Včeraj so pozvali markija Teodolija, naj zapusti turško ozemlje. Teodoli je odpotoval za zvečer.

Zaključek nemškega socialno dem. kongresa.

Inomost, 2. novembra. Danes je imel sklepno besedo dr. Adler k svojemu poročilu o razmerju nemške socialne demokracije do bratskih strank. Dr. Adler je omenjal v svojem govoru tudi spremembo vlade in izrazil slutnjo, da jutrega politični dogodki vcepiti vsemu avstrijskemu proletariatu prepričanje, da je vse avstrijsko delavstvo eno telo in ena duša. Nato je bila dr. Adlerjeva resolucija z obema komisijskima premembama (ki naglašata nujno potrebo, da nemška stranka prizna novoustanovljeno češko socialno demokratično stranko) soglasno sprejeta.

Hueberjev predlog, da se postavi varstvo narodnih manjšin na dnevni red prihodnjega strankinega zbora, se odkaže strankinemu zastopstvu.

Nato je predsednik Pernerstorfer ob živahnem pritiranju strankinega zbora pozdravil sodr. Viktorja Steina in Buriana kot oficialna zastopnika češke socialne demokracije.

Dr. Bauer in Reumann sta poročala o draginji. Resolucija, ki je bila sprejeta, zahteva: Neomejen uvoz prekomorkega mesa, trgovinske pogodbe, ki omogočijo uvoz žive živine, začasno odpravo žitnih carin, carin na sočivje in krmo, odtegnitev vseh udobnosti kartelom, priprave za razlastitev rudnikov, zgradbo ljudskih stanovanj po občinah.

O brambni predlogi je poročal sodr. Schulz. Kongres je sprejel resolucijo, ki odločno odklanja brambne predloge, ki pa obenem zahteva skrčenje aktivne službene dobe, ne da bi se pomnožil vojaški kontingent, in odpravo vojaškega sodstva.

Strankarski zbor je protestiral tudi proti italijansko-turški vojni.

V ekskutivo so bili izvoljeni sodr.: dr. Adler, dr. Ellenbogen, Pernerstorfer, Reumann, Schummeier, Skaret, Seitz, Tomchik, Schrammel in sodružica Poppova. V kontrolo pa sodr.: Beer, Widholz, Abram, Čeh, Eldersch, Preußner, Besel, Schäfer, Seliger in Gruber.

Predlog, da se vrši prihodnji kongres v Karlovi vrti, se odkaže ekskutivi.

Po zaključni besedi dr. Adlerja je bil strankarski zbor končan.

Stürgkhov kabinet.

Dunaj, 3. nov. Sinoči je ministrski predsednik grof Stürgkh predložil cesarju ministrsko listo, ki jo je cesar odobril. Vodstvo poljedelskega ministrstva prevzame začasno minister za Galicijo vitez Zaleski. Vendar prevzame morda še danes poljedelski portfelj konservativni Čeh prof. dr. Bráf, ki se pripelje še tekom današnjega dne iz Lovrane na Dunaj. Imenovanje novih ministrov priobči jutrišnja „Wiener Zeitung“.

Imenovanje novih namestnikov.

Dunaj, 3. nov. O imenovanju novega cesarskega namestnika za Moravsko, nasledn ka novega notranjega ministra barona Heinolda, se bo posvetoval ministrski svet. Najbrž bo imenovan sekcijski načelnik Fries-Skene.

Korupcija v Srbiji.

Belgrad, 3. novembra. Opozicionálni srbski listi strastno napadajo ministr. predsednika Milovanovića in mu očitajo, da je ob aneksijski krizi igral na dunajski borzi ter nakupil veliko število srbskih vrednostnih papirjev in s tem predčasno pokazal, da Srbija ne misli na resen odpor v aneksijski krizi. Tudi kralju Petru očitajo, da je vedel za Milovanovićevo igro. Milovanović in kabinetna pisarna kraljeva zavračata te trditve.

Maroška pogajanja.

Berolin, 3. nov. Zastopniki Nemčije in Francoske so si popolnoma edini in bo pogodba podpisana te dni.

Stavka šoferjev.

London, 3. nov. Tu je nenadoma izbruhnila velika stavka šoferjev. Izmed 7000 ih stavka 2000. Stavka se najbrže razširi.

Revolucija na Kitajskem.

Cesarski vladl se slabo godi.

Bruselj, 3. novembra. Cesarski razglas je bil brezuspešen. Revolucionarji imajo šest pokrajin popolnoma v svoji oblasti. V Pekingu vsak hip pričakujejo izbruh revolucije, ki bo strmoglavila sedanjo dinastijo.

Revolucionarna zmaga.

London, 3. nov. Hankavski kolodvor so revolucionarji po krvavem boju zopet zavzeli. Bojišče pokriva mnogo trupel.

Narodna skupščina.

Peking, 3. nov. V tajni seji, kiso se je udeležili vsi ministri, se je posvetovala narodna skupščina predvsem o zahtevah čet pred Lavču. Obenem je brzojavno pozvala voditelja revolucionarjev, naj začasno preneha s sovražnostmi, ker se bodo pričela pogajanja.

Japonska in Rusija.

Pariz, 3. novembra. Vajvupu je sporočil narodni skupščini, da je pomirjenje tem potrebnejše, ker nameravata Rusija in Japonska notranje nemire izrabiti in Kitajski povzročiti diplomatske težkoče.

Uspehi revolucionarjev.

Peking, 3. nov. Junanfu. Ankung in nekatera manjša mesta so prestopila na stran revolucionarjev.

Za tiskovni sklad „Zarje“. Sodrugi Franc Škraber v Petrovčah 12 K. — Živel!

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba Zarje.
Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

DEČEK ki ima veselje do ključavničarskega obrta se sprejme kot vajenec.
Ignacij Lončar, ključavničar, Lukovica, Kranjsko.

Štirinajstletna deklica

za silo nemške zmožna. želi vstopiti v kako trgovino. Naslov pove: Jakob Tratnik, Lasce, Otalež (Primorsko).

FR. KS. KASPER

Ljubljana, Vegova ul., v bližini realke.

Zaloga raznega pohištva,

hišnih oprav za spalne in jedilne sobe, vseh vrst tapcarin, pohištva, naslanjačev, otomanov, kakor tudi pisarniških oprav, dalje različnih platnenih in lesenih rolo, žaluzij in železnih valjčnih zastorov. — Velika množina izgotovljenih oprav za spalne in jedilne sobe vedno v zalogi.

Priznalna pisma, ceniki in vzorec na poljubno razpolago

J. BONČAR
valjčni mlin v Domžalah.

Zaloga v Ljubljani:
Poljanska cesta 19.
Zastopstvo in zaloga
v Gorici.

Mestna hranilnica ljubljanska.

Razglas.

Meseca oktobra 1911 uložilo je:

1465 strank	K	720.167.54,
1499 strank pa dvignilo	K	888.573.03,
Stanje ulog koncem meseca oktobra 1911	K	41.422.981.24.
Stanje uložnih knjižic 28.856.		

V Ljubljani, dne 31. oktobra 1911.

Ravnateljstvo.

„Narodna kavarna“.

Danes in vsaki dan

Dunajski damski orkester

Začetek ob pol 9. zvečer. — Vstop prost.

FRAN KRAPEŠ, kavarar.

Tobakarne ozir. prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1.

Magnolo, ulica Belvedere

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boccacio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma)

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera.

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru

Bajc, ulica Geppa.

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.

Pristen dober

Brinjevec . . se dobi pri . .
L. Šebeniku
v Sp. Šiški pri Ljubljani.

Žepni koledar

za delavce sploh in prometne služabnike za navadno leto 1912

izide te dni. Koledar je izredno praktično sestavljen za vsakogar. Sezite po njem, dokler ne poide.

VSEBINA: Koledar in kalendar. — Centralni sedeži strokovnih organizacij. — Kolkovna lestvica. — Poštni in brzojavni tarif. — Inozemske in domače denarne vrednosti. — Stare in nove mere. — Koliko plačam osebne dohodnine. — Koliko plačam vojne takse. — Obsežnost Avstro-Ogrske in število prebivalstva. — Avstr. ustavne vlade. — Socialno-demokratski poslanci v avstrijskem državnem zboru (1911). — Glasovi slov. soc. demokratov pri državnozborni volitvi 1911 (skupaj). — Koliko glasov so dobile posamezne stranke v Avstriji pri državnozbornih volitvah (1907 in 1911). — Politiške in narodnostne skupine v avstr. državnem zboru po volitvah (1907 in 1911). — Kako se varujemo kolere. — Kakšno delo opravljajo naši zaupniki. — Kdo neki je železničarjem pomagal. — Priporočljive knjige in knjižice iz domačih založb. — Kultura in žensko gibanje. — Kje so delavci najslabše plačani. — Prof. I. T. Masaryk (slika). — 200 besed tujk in njih pomen. Beležke.

Cena trdo v platno vezanemu izvodu 1 K, po pošti 10 vin. več. — Organizacije dobe primeren popust. — Naroča se pri upravi „Zarje“ v Ljubljani.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 6 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Pirnat, Kolodvorska cesta.
Zupančič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Sterkovič, Dunajska cesta.
Fuchs, Marije Terezije cesta.
Tivoli, na žel. prel. pri Nar. domu
Šubić, Miklošičeva cesta.
Senk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Treo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Šelenburgova ulica.
Suhadolc Anton, Zelena jama 50.

Stampilje vseh vrst za urade, društva, gostilničarje itd.

Anton Černe

graver in izdelovatelj kavčkovih stampilij

Ljubljana, Stari trg št. 20.

Ceniki franko.

Jako zanimiv, zabaven in poučen list s slikami je slovenski

Ilustrovani Tednik

ki izhaja vsak petek ter stane četrtletno K 1.80.

Zahtevajte ga povsod! Naročite ga in inserirajte v njem!

Naslov: Slovenski Ilustrovani Tednik, Ljubljana

Priporočamo
novo trgovino
z manufakturnim blagom

J. CIUHA
preje Jesih & Windischer

Ljubljana
Stari trg št. 1
(prej Bazar)
postaja elektr. železnice

Hotel Tratnik

„Zlata kaplja“

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 27

v bližini kolodvora.

Lepe zračne sobe. — Priznana fina kuhinja. — Izborne pijače. — Nizke cene. Lepi gostilniški prostori in povsem na novo urejeni velik senčnat vrt.

! VESELO POROČILO !

posebno onim, ki se čutijo onemogle in slabotne.

Kri! in okusni zajtrk imatisti, ki ne pijejo drugega nego dr. pl. Trnkoczya sladni Zdravje! čaj, ki ga imenujemo „Sladin“. Nasladno in redilno živilo prve vrste. — 50% prihranka!

Obenem senzacionalno bojkotno sredstvo proti živilskemu oduševu Dobiva se povsod, tudi pri trgovcu. Zavojev 1/4 kg velja 50 h. Po pošti se naroča najmanj pet zavojev. Glavna zaloga v petih lekarnah Trnkoczy: Dunaj, Josefstadtterstraße 20, Radetzkyplatz 4, Schönbrunnerstraße 109. — Gradec, Sackstraße 3, v Ljubljani, Kranjsko. — V lekarni Trnkoczy poleg rotovža v Ljubljani se tudi odda o zdravlila p. t. članom okr. bol. blag. v Ljubljani, bol. zav. e. kr. tob. tov. in bol. blag. juž. železnice.